

MILITÄRHÖGSKOLAN KARLBERG

Metod och självständigt arbete, 18 HP

Författare: Kd Fredrik Hallström	Antal ord: (11175)
Program: OP 09-12	Antal sidor: (33)
Metodhandledare: Ulrica Pettersson	
<u>Artilleri i nationell konflikt</u> <u>En studie om finländskt principfokus i det Finska vinterkriget och en jämförelse med svenska artillerireglementet</u>	
<p>Den svenska något begränsade artilleri-förmågan skall kunna verka effektivt i alla konfliktnivåer och detta skapar behov av erfarenhetsinhämtning av tidigare konflikter. Finska vinterkriget har i denna uppsats behandlats för att utvärdera en konflikt av nationell karaktär liknande den svenska försvarsmakten skulle kunna ställas inför.</p> <p>Undersökningen behandlade två områden; "Mannerheim-linjen" och "Norr om Ladoga" på grund av dess olika karaktär och på så sätt behov av finsk taktikanpassning. Analysen genom kvalitativ litteraturstudie genomfördes med utgångspunkt i teorin krigföringens principer. Analysen skulle sedan mynna ut i ett antal principer som verkade framgångsfrämjande för artilleriets användande. En jämförelse gjordes senare mellan resultatet av studien och svenska artilleriets tänkta principfokus idag.</p> <p>Resultatet av undersökningen visar att principerna måste vägas mot varandra för att vara framgångsfrämjande, dock framträdde principer som <i>stridsekonomi</i>, <i>samordning</i>, <i>mål och målsättningar</i> samt <i>god anda</i> som viktiga dels som enskilda principer men även för att kunna möjliggöra andra principers uppfyllande.</p>	
Nyckelord Artilleri, Krigföringens principer, Finska vinterkriget, Artillerireglementet	

Artillery in national conflicts

A study of Finland's principle focus in the Winter wars and a comparison of the Swedish Artillery field-manual

ABSTRACT

Sweden's somewhat limited artillery-ability is supposed to be effective in many different conflicts and that create the needs of gathering lessons learned from previous conflicts. The essay has evaluated the usage of artillery in the Winter War because of the conflict similarities with a supposed threat to the Swedish national security.

The research evaluated two different areas; "The Mannerheim-line" and "North of Ladoga", because of the areas different characteristics and Finnish needs of different tactics adaptation. The analysis was conducted throughout a quality-study of literature with the Principles of War as a tool. The study was supposed to culminate in a package of principles that describes successfully artillery-usage. Later on a comparison was made with the principle focus of the Swedish artillery today.

The survey-result shows that the principles of war must be combined with each other to be successful. Though some principles emerged to be more important than others, such as *economics, coordination, objectives and morale*.

Keywords

Artillery, Principles of War, The Winter War, Artillery field-manual

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte och frågeställningar.....	1
1.3 Bakgrund	2
1.4 Avgränsningar	4
1.5 Tidigare forskning	4
1.6 Disposition.....	5
1.7 Centrala begrepp.....	5
2. Metod	7
2.1 Vetenskaplig metod.....	7
2.2 Datainsamling, urval och källkritik.....	8
2.3 Validitet och Reliabilitet	9
3. Teori – Krigföringens principer	10
3.1 Principer som analysverktyg	10
4. Analys	15
4.1 Redogörelse – Artilleri i ”Striderna vid Mannerheimlinjen”	15
4.2 Innehållsanalys – Artilleri i ”Striderna vid Mannerheim-linjen”	19
4.2.1 Slutsatser	21
4.3 Redogörelse – Artilleri i ”Striderna norr om Ladoga”	21
4.4 Innehållsanalys – Artilleri i ”Striderna Norr om Ladoga”	25
4.4.1 Slutsatser	27
5. Resultat	28
5.1 Besvarande av frågeställning	28
5.2 Diskussion.....	30
5.3 Förslag på fortsatt forskning	31
6. Litteratur och Källförteckning	32
6.1 Litteratur.....	32
6.2 Doktriner och reglementen	32
6.3 Uppsatser.....	32
6.4 Internet.....	32

1. Inledning

1.1 Problemformulering

I den svenska doktrinen för markoperationer beskrivs Försvarens uppgift: *”Försvarens makt är i första hand utvecklad, organiserad, utbildad och utrustad för att genomföra väpnad strid. Detta gäller oavsett i syfte att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp eller inom ramen för internationell insats.”*¹ Denna ganska vida uppgift ställer krav på Försvarens ingående delar. Denna uppsats kommer fokusera på ett av verktygen i Försvarens verktygslåda, den indirekta elden.

Sverige som har en begränsad artilleriförmåga i dagsläget förväntas kunna utgöra ett effektivt verktyg. Men hur skall denna begränsade förmåga kunna lösa uppgifter effektivt i alla konfliktnivåer? Detta skapar behov av erfarenhetsinhämtning från tidigare konflikter med dels internationella fredsbevarande och fredsframtvingande konflikter, men även ett behov av att ta till vara erfarenheter från konflikter med stat mot stat-karaktär och nationellt fokus. I den svenska militärstrategiska doktrinen står det att utbildning, övning, *erfarenheter*, information och målmedvetenhet med mera kan hjälpa oss hantera krigets natur och friktioner.²

1.2 Syfte och frågeställningar

I den svenska Försvarens doktrin för gemensamma operationer förklaras *krigföringens principer* som ett analysverktyg för att kunna strukturera och betrakta verkligheten.³ Dessa principer har applicerats på *finska vinterkriget* då detta är ett av de sista nordiska krigen som artilleriförmågan verkat. Syftet med uppsatsen är att skapa ett antal gynnsamma principer för användandet av artilleriförmågan i en konflikt av nationell karaktär. Trots att det är en ansevärd tid sedan kriget ägde rum kan denna konflikt nära beskriva komplexiteten gällande styrkejämförelse, miljö- och terrängpåverkan som den svenska Försvarens skulle kunna ställas inför vid en eventuell nationell konflikt.

*”Arbetet med att utveckla en insatsorganisation är dynamisk och detta innebär att såväl teknik, personal, organisation och metoder efterhand utvecklas beroende på förändrade förutsättningar. De grundläggande metoderna och taktiken förändras dock inte.”*⁴

Frågeställningar:

- Vilka principer för användandet av artilleriförmågan främjade finländska framgångar?
- Stämmer de principer som verkar framgångsfrämjande överens med svenska artillerireglementets tänkta fokus idag?

¹ Försvarens makt, 2005, s.7

² www.forsvarsmakten.se/upload/dokumentfiler/Doktriner/miltarstrategisk-doktrin-2011.pdf, s.25, 2012-05-26

³ Försvarens makt, 2005, s.62

⁴ Försvarens makt, 2011, s.12

1.3 Bakgrund

• Svensk artilleribataljon

Svenska artilleriförmågan är enligt insatsorganisation 14 (IO14) uppbyggd med två stycken artilleribataljoner, en artilleribataljon består av tre pjäskompanier, ett sensorkompani och ett stab- och trosskompani. Varje pjäskompani består i sin tur av två plutoner á två pjäser.⁵ Pjässystemet (Archer) är hjulburet med en 15,5 cm kanon, den har hög rörlighet, korta omloppstider och möjlighet till god verkan med både konventionell spränggranat, hårdmålsammunion, lys, rök och precisionsammunion. Som sekundärbeväpning har den dels en utvändigt monterad fjärrstyrd sensor och vapenplattform men pjässystemet skall även medtaga ett 8,1 cm granatkastarsystem. Pjässystemet erbjuder personalen en skyddad arbetsmiljö vilket medger stor uthållighet under svåra förhållanden.⁶ Ett sensorkompani har förmågan att leda in indirekt eld med eldledningsresurser och lokalisera motståndarens pjäser med hjälp av artillerilokaliseringsradarer. Sensorkompaniet har också egen förmåga till vädersondering i syfte att skapa säkert eldtekniskt underlag för pjäserna. Sensorkompaniet löser uppgifter antingen i artilleribataljonens ram eller delas ut och underställs markförbanden.⁷ Stab- och trosskompaniet möjliggör ledning och underhåll, kompaniet kan delas i tre olika ledningslag och på så sätt möjliggöra för tre uppgifter i olika riktningar. Artilleribataljonerna kan delas upp i artilleristridsgrupper som löser självständiga uppgifter eller så löser artilleribataljonerna i sin helhet understödsuppgifter till markförbanden. Beroende på behovet av samordning kan artilleriresurserna fördela eldtillståndet ner på markförbanden på bataljonsnivå eller behållas av brigadchefen.⁸ De taktiska behoven av understöd i form av indirekt eld utgör underlag för den indirekta bekämpningsfunktionen. Leverans av verkan och effekt i målet utgör en del av en operationsplan som syftar till att nå det övergripande målet.⁹

Artilleribataljonernas huvuduppgift är: *”Att åstadkomma rätt verkan på rätt plats, med rätt resurs och i rätt tid inom ramen för erhållen order i syfte att uppnå efterfrågad effekt.”*¹⁰ och enligt reglementet är bataljonerna: *”[E]tt insatsförband för såväl nationell som internationell konflikthantering som kan verka inom hela konfliktskalan.”*¹¹ Artilleribataljonen har uttalat ett antal principer för genomförande och understödjande av markstriden: (1) Mål och målsättningar, (2) kraftsamling, (3) överraskning och (4) handlingsfrihet. Dessa principer skall sedan leda till en (5) lokal överlägsenhet relativt motståndaren för att nå avgöranden i striden.¹²

⁵ Försvarmakten, 2011, Ubilaga 2.5 s.1-2

⁶ www.forsvarsmakten.se/sv/Materiel-och-teknik/vapen/haubits-77-B-Dumper/, 2012-05-16

⁷ Försvarmakten, 2011, s.8

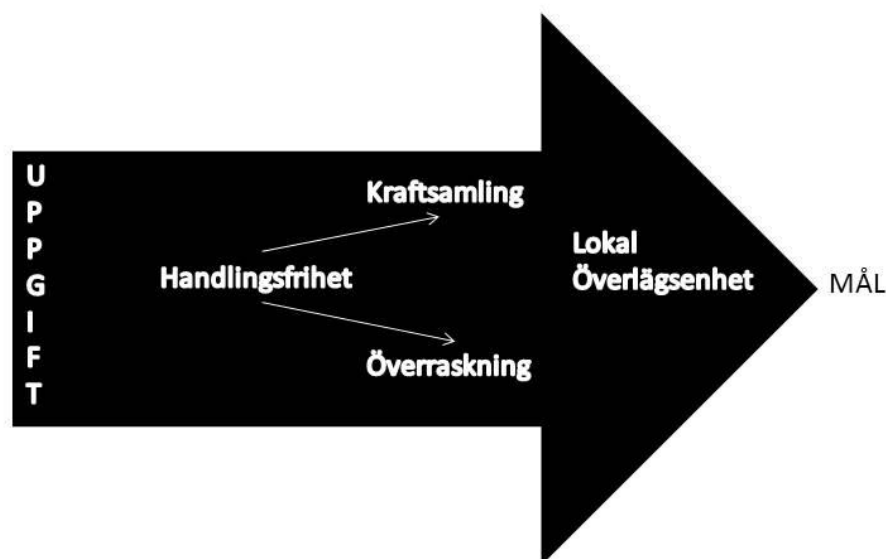
⁸ Försvarmakten, 2011, s.12

⁹ Försvarmakten, 2011, s.11

¹⁰ Försvarmakten, 2011, s.9

¹¹ Försvarmakten, 2011, s.8

¹² Försvarmakten, 2011, s10

Figur 1, grundprinciperna vid genomförande av markstrid¹³

Dock nämns ett antal andra principer artilleriet skall ta hänsyn till med är inte uttalat huvudfokus för genomförandet av understödsuppgifter: (6) *Initiativ*, (7) *säkerhet*, (8) *god anda*, (9) *enkelhet*, (10) *stridsekonomi*, (11) *vidmakthållande* och (12) *samordning*.¹⁴ Dessa tolv (12) principer kommer utgöra ett senare analysverktyg för uppsatsen.

- ***Finsk artilleriförmåga i vinterkriget***

Artilleriförmågan var tillsynes begränsad på finsk sida under finska vinterkriget, pjäserna var oftast av äldre modell med slitna eldrör. Enligt organisationsplanerna skulle det finnas 24 fältkanoner och 12 haubitsar per division, dock var detta antal i verkligheten betydligt mindre. Artilleriet var inte bara begränsat av sina pjäsers omodernitet utan också tillgången till ammunition, detta resulterade i sträng övervakning av eldgivningen. Dock hade de en fördel då de hade väl utbildade artilleribefäl som hade erfarenheter från tjänstgöring under tidigare konflikter.¹⁵ Enligt finska reglementen skulle artilleriet indelas i grupper för direkt understöd åt stridsgrupperna och allmänna grupper, avsedda för hela anfallsfronten. Artilleriets verksamhet skulle vidare indelas i understöd för framryckningen och anfallsförberedelserna,

¹³ Försvarsmakten, 2011, s.10

¹⁴ Försvarsmakten, 2011, s.10

¹⁵ Isacson, 2007, s.34

samt därefter stormeld samt direkt understödjande eld vid anfallets fullföljande. Utöver detta utförde artilleriet artilleribekämpning. Artilleriets eldledningsmöjligheter bestämde ofta anfallsriktningen på anfallet, och innan anfallet startade påbörjades artilleriets stormeld som pågick allt mellan minuter till timmar. Under stormelden påbörjades anfallet och när stridsgrupperna nått sitt anfallsmål flyttades artillerielden fram och övergick till direkt understödjande eld.¹⁶

1.4 Avgränsningar

Denna uppsats kommer avhandla artillerifunktionen och dess användande. Artilleri kommer inte avhandlas i sin helhet utan med ett fokus på mark-artilleri, granatkastare och dess tillhörande delar; skjutande enheter, eldledningsenheter och dess tillhörande ledning och stödfunktioner. Dock kommer händelser och ageranden kopplat till de understödda enheterna i vissa fall avhandlas då detta behövs för att beskriva artilleri-funktionens principfokus.

Vad gäller själva kriget kommer uppsatsen delas upp i två olika geografiska områden: ”Mannerheim-linjen” och ”Norr om Ladoga”, detta på grund av områdenas olika karaktär som då hade avgörande betydelse för styrkornas taktikanpassning. Kriget kommer inte avhandlas i sin helhet utan kommer fokusera på strider och händelser då artilleriet användes antingen framgångsrikt eller mindre framgångsrikt, dock endast strider som tillgången eller avsaknaden av artilleri hade betydelse för utgången. Vidare kommer mestadels finländska sidan studeras då detta är den angripna staten i konflikten och skall representera försvarsmakten och artilleriets roll i en eventuell konflikt av samma karaktär. Rysk sida kommer endast att avhandlas om detta har betydelse för redogörelsen av finländskt principfokus. Uppsatsen kommer i stort att avhandla den taktiska nivån.

Författaren har valt att fokusera på de delar av empirin som kan utvärdera artilleriets användande, läsaren kan på grund av detta komma uppleva glapp i skildringen av kriget och hopp i den kronologiska ordningen detta också dels på grund av begränsningen i tid för studien.

1.5 Tidigare forskning

Efter att ha genomfört databassökningar efter tidigare forskning via Anna-Lindhbibliotekets¹⁷ sökmotorer har resultatet av tidigare forskning i det valda området visat sig vara begränsat. Det har genomförts studier med finska vinterkriget som underlag men det har inte genomförts med ett specifikt fokus som på endast artilleriet.

Johansson har skrivit ett verk angående finska vinterkriget och finländska framgångar. Han genomförde en analys med hjälp utav teoretiska modellen om de sex grundläggande förmågorna i syfte att identifiera orsakerna till de finska framgångarna. Johansson använder snarlika avgränsningar vad gäller tid och rum som uppsatsen använde och han skriver i sin sammanfattning att finländskt agerande i kriget präglades av en balans mellan de olika

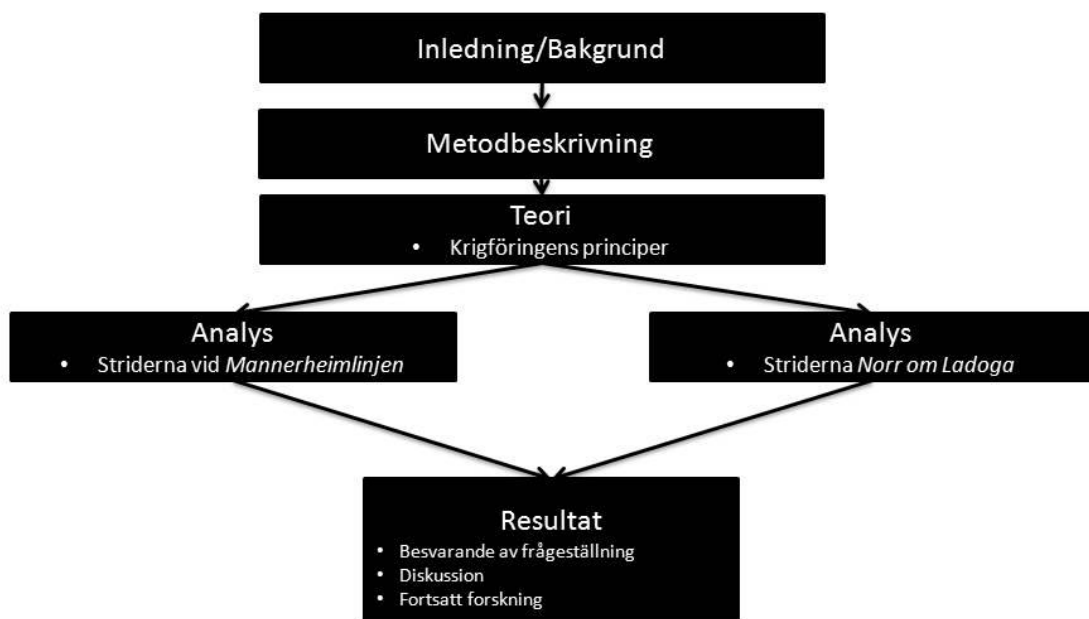
¹⁶ Järvinen, 1949, s.22

¹⁷ www.annalindhbiblioteket.se/Soka/Databaser-och-amneslankar/, 2012-03-25

förmågorna. Han genomförde analysen med fokus på den taktiska nivån och markarenan, dock gjorde han inga djupare analyser av just artillerifunktionen.¹⁸

Lilja har gjort en studie om hur den finska sidan använde manövertänkande, taktiska grundprinciper och förmågor i slaget vid Suomussalmi. Slutsatser han drar av studien visar att rörlighet var den förmågan som spelade störst roll för de finska framgångarna och att de använde sig av manövertänkande. Inte heller han har genomfört någon djupare analys av artillerifunktionen.¹⁹

1.6 Disposition

Figur 2 - Disposition

1.7 Centrala begrepp

Denna uppsats ställer vissa krav på läsaren i form av förkunskap av indirekt eld, artilleri och till dessa kopplade begrepp. Dock kommer detta kapitel ta upp uppsatsens mest centrala begrepp i syfte att klargöra vad författaren menar när vissa begrepp används.

¹⁸ Johansson, 2006

¹⁹ Lilja, 2009

- **Artilleri**

Benämning på tyngre rekylrande eldrörsvapen, artilleri är även en benämning på det truppslag inom armén som betjänar vapnen. Artilleripjäser har en kaliber på 20mm eller mer och utgörs av granatkastare, kanoner och haubitsar. Ett artillerisystem består av vapen, ammunition och tillhörande eldledningsutrustning. Artilleriet indelas i mark-, luftvärns-, kust- och sjöartilleri.²⁰

- **Haubits**

Artilleripjäs som normalt använder undergrader (elevation mindre än 45 grader) och som inte bara skjuter flackeld utan även eld med nedslagsvinklar större än 20-25 grader så att granaten kan tränga ned till mål under markytan.²¹ Haubitsar kan vara dragna eller monterade i pansarfordon och monterade pjäser kan vara hjulgående eller bandgående.

- **Granatkastare**

Granatkastare skjuter övergradsbanor och kan därför bekämpa mål bakom höjder och vertikala hinder. Pjäserna har i allmänhet slätborrat eldrör och laddas från mynningen. Rekyl vid skottlossningen tas upp av en platta som stöder mot marken. Kalibern är ofta 8 eller 12 cm.²²

- **Fältartilleri**

Rörligt artilleri som understöder arméförband. Numera är i många länder haubits med 150-155mm kaliber den vanligaste fältartilleripjäsen.²³

- **Indirekt eld**

Skjutning mot mål som inte syns från skjutplatsen. En eldledare som från sin observationsplats kan se målet korrigerar vapnets riktning så att målet träffas.²⁴

²⁰ <http://www.ne.se/artilleri>, 2012-04-04

²¹ <http://www.ne.se/haubits>, 2012-05-26

²² <http://www.ne.se/granatkastare>, 2012-04-04

²³ <http://www.ne.se/faltartilleri>, 2012-05-26

²⁴ <http://www.ne.se/indirekt+eld>, 2012-04-04

2. Metod

2.1 Vetenskaplig metod

Den generella metoden som användes i studien var fallstudie som tillämpande en modifierad kvantitativ innehållsanalys och i ett senare skede en fördjupande kvalitativ metod. En bild skapades sedan av källmaterialet genom en deduktiv metod med teorin krigföringens principer och dess indikatorer som analysverktyg. Bilden skulle i sin tur visa vilka principer som var mest framträdande och gynnsamma för finländska framgångar. Slutligen diskuterades resultatet i en slutdiskussion, diskussionen fick också utgöra ett forum för eventuella felmarginaller som dykt upp under uppsatsens framtagande.

- **Kvalitativ metod**

En kvalitativ metod används då författaren behöver få en djupare förståelse för ett fenomen, och kommer ur en mycket noggrann läsning av data. Det innebär att data inte kan tala för sig själv eller att dess innebörd är självklar. Det finns en risk med denna princip då det är lätt att tendensiöst lägga in sina egna tankar och reflektioner, att vara så objektiv i sin forskning som möjligt är en framgångsfaktor.²⁵

När författaren hade skapat sig en översikt över litteraturen påbörjades den djupare textanalysen. Detta med en kvalitativ metod då en djupare förståelse för användandet av artilleri-funktionen ville uppnås. I detta skede undersöktes empirin i syfte att hitta specifika aktioner från finländska styrkor som kunde identifieras med de tidigare framtagna grundläggande principerna och dess indikatorer.

- **Fallstudie**

"Fallstudier fokuserar på[...] några få[...] förekomster av ett särskilt fenomen i avsikt att tillhandahålla en djupgående redogörelse för händelser, förhållanden, erfarenheter, eller processer som förekommer i detta särskilda fall".²⁶

Fallstudier passade bra som tillvägagångssätt för uppsatsen då den inbjuder till att använda många olika metoder att studera ett material på.²⁷ Den passade även bra då uppsatsen skulle försöka skapa en djupare redogörelse för händelserna i vinterkriget och dess två specifika områden.

²⁵ Larsson, 2009, s.367-368

²⁶ Larsson, 2009, s.59

²⁷ Larsson, 2009, s.61

- **Innehållsanalys**

Innehållsanalys är en kvantitativ metod som hjälper författaren att analysera innehåll i dokument. Det är en metod som kan tillämpas på vilken text som helst, detta för att kvantifiera innehållet.²⁸

En sorts modifierad innehållsanalys genomfördes i inledningen av undersökningen, detta för att skapa en överblick över materialet. Gick översiktligt igenom empirin efter nyckelrubrikerna: Striderna vid Mannerheimlinjen och Norr om Ladoga. Detta för att sedan gå lite djupare och söka på nyckelord som artilleri, granatkastare, bekämpning, eldledning och indirekt eld. Markerade därefter sökresultatet med lappar i empirin. Detta gjordes också för att identifiera mönster i olika empiriska texter i syfte att lättare styrka senare resultat.

- **Deduktiv metod**

Deduktiv metod är det vetenskapliga sättet att logiskt härleda satser ur allmänna lager eller axiom.²⁹ Ett axiom är i vetenskapliga termer en grundsats som inte själv är föremål för bevis men som tjänar som utgångspunkt för bevis av andra satser.³⁰

Denna delmetod nyttjades då författaren använde teorin krigföringens principer och dess indikatorer som analysverktyg av empirin.

2.2 Datainsamling, urval och källkritik

Då uppsatsen avhandlade en konflikt som utspelade sig för över 70 år sedan finns det en uppsjö av litteratur som behandlar området. Empirintillgången ställde vissa krav på källkritiken, de källor som valdes att behandla var dels andrahandskällor som var omarbetade och dels översatta verk från finska originalversioner. Efter det att överblicken över litteraturen skapades kan man generellt säga att den litteratur som fanns tillgänglig förhåller sig till högre nivåer och avsaknaden av djupare analyser och skildringar av taktiska nivån och just artilleri har varit begränsad. Litteratur som visat sig vara mest användbar på grund av sina taktiska skildringar av finska vinterkriget är "Finsk och Rysk taktik under vinterkriget" som är författad av Y.A Järvinen, men även "Striderna i Suomussalmi" som är författad av HJ. Siilasvuo. Litteraturen som använts i studien fokuserar på att belysa det mesta genom ett finländskt synsätt och tenderar att välja att förbise ryska synvinklar. Litteratur med ryska infallsvinklar som är översatta till svenska eller engelska var svår att hitta och på grund av avsaknad av språkkunskap i finska och ryska valde författaren att förhålla sig till just engelskt eller svensk översatt/författad litteratur. Har även tagit hjälp av tidigare forskning för att utröna vilken källmateriel som skulle kunna vara aktuell för studien. Källor för att redogöra militära termer valde författaren att förhålla sig till svenska militärteoriböcker och doktriner.

²⁸ Larsson, 2009, s.307

²⁹ <http://www.ne.se/deduktiv-metod>, 2012-04-07

³⁰ <http://www.ne.se/axiom>, 2012-04-07

2.3 Validitet och Reliabilitet

Användandet av krigföringens principer har svagheter som teori då dessa mer generella begrepp inte är definierade med precision. Författaren försöker råda bot på detta genom att definiera principerna utifrån militärteoretisk litteratur och sedan bryta ner principerna och identifiera indikatorer för respektive princip. Detta gör principerna mätbara i studien, dock skapas en viss problematik med teorin då resultatet måste sammanlänkas med studiens definitioner för att kunna anses som valida.

Korsläsning i flera olika källmaterial i syfte att utesluta eventuella felläsningar och koncentrationsnedgångar under studien var författarens förhoppning att skapa hög reliabilitet i uppsatsen.

3. Teori – Krigföringens principer

Det råder delade meningar om vilka av krigföringens nivåer principerna gäller, å ena sidan finns det militärteoretiker som Paul Katz som menar att krigföringens principer omfattar all militär verksamhet oberoende tid, plats och situation. På samma sätt menar John M. Collins att krigföringens principer gäller både den strategiska och taktiska nivån men är främst avsedd att användas på den operativa nivån.³¹ Å andra sidan konstruerade J.F.C. Fuller separata principer för den strategiska och den taktiska nivån.³²

Det råder även delade meningar om hur många principer som skall användas och vad dessa skall innehålla och vilken form de skall ha, å ena sidan använder USA i sin doktrin, mål, offensiv, kraftsamling, stridsekonomi, rörelse, enhetlig ledning, säkerhet, överraskning, enkelhet. Å andra sidan begränsar Frankrike sig endast till principerna kraftsamling, överraskning och handlingsfrihet.³³ Författaren har valt att applicera krigföringens principer på den taktiska³⁴ nivå i denna uppsats, då den indirekta eldens och artilleribataljonernas användande verkar under denna nivå.

Det finns svagheter med att använda krigförings principer som teori. För att principerna skall kunna användas som teori måste ett antal kriterier uppfyllas: Måste finnas ett entydigt samband mellan principerna och utfallet i kriget. Samtidigt måste principerna ha en logisk koppling till utfallet i kriget annars kan detta resultat vara helt slumpmässigt. För att kunna göra en empirisk undersökning med principerna som analysverktyg krävs att de är mätbara. Detta kan skapa problem för författaren då det finns en tydlig brist i precisionen i förklaringen av principerna.³⁵ För att göra dem mätbara har författaren inledningsvis redogjort de olika principerna generellt med hjälp av svenska försvarsmaktens doktriner och militärteoretisk grund. Sedan bröts dessa förklaringar ner till antal indikatorer för varje princip i syfte att göra de mätbara för analysen och i sin tur också legitimera dragna slutsatser i resultatdelen. Detta skulle också underlätta sökandet i empirin samtidigt som en nödvändig avgränsning görs då författaren inte har möjlighet på grund av tidsbegränsningen i studien, att se empirin med många olika synvinklar.

3.1 Principer som analysverktyg

Detta avsnitt redogör de principer och indikatorer som låg till grund för analysen av empirin. Principerna återspeglar artillerireglementets uttalade huvudfokus samt delfokus.

³¹ Widén, Ångström, 2004, s.121

³² Widén, Ångström, 2004, s.122

³³ Widén, Ångström, 2004, s.125

³⁴ Taktisk nivå: "På den taktiska nivån klarläggs de taktiska målen utifrån operativa mål samt hur förband utnyttjas och samordnas i operationer. Taktisk nivå leder förband och samordnar vapensystem och funktioner" – Försvarsmakten, 2005, s. 43

³⁵ Widén, Ångström, 2004, s.140-141

- **Mål och målsättningar**

Målen med militära aktioner lär vara tydligt anknyta till verksamheten som genomförs. Målen måste vara utkristalliserade på varje nivå, taktisk, operativ och strategisk, och varje nivå skall bidra till att målen uppnås. Dock tenderar målen som är satta i ett planeringsskede att bli otydliga då det bildas friktioner som gör att planläggningen inte håller, detta innebär att en god befälshavare regelbundet bör se över sina målsättningar.³⁶ Det är viktigt att alla nivåer strävar mot samma mål då detta underlättar ordning och möjlighet till egna initiativ i chefens anda.³⁷

Indikatorer

- 1) Tydligt uttalade målsättning som är kända och accepterade på samtliga nivåer
- 2) Viljan att agera mot det övergripande målet på högre nivå än taktisk
- 3) Flexibla mål som ses över regelbundet³⁸

- **Kraftsamling**

Kraftsamling uppnås genom att resurser samlas i tid, rum eller mot typ av mål för att åstadkomma rätt effekt. Kraftsamling skall ske snabbt och genomföras till dess att avsett syfte är uppnått. Kraftsamling av resurser för bekämpning, eftersträvas till punkter där avgörande i striden söks. Denna princip har dock en negativ sida då chefen måste ta risker då han släpper fokus från andra riktningar mot kraftsamlingsområdet.³⁹

Indikatorer

- 1) Samlande av resurser till vissa punkter, tidsrymder eller typ av mål⁴⁰

- **Överraskning**

Överraskning tenderar att ingå som en viktig princip i all sorts krigföring.⁴¹ Då en motståndare kan påverkas i en sådan situation att han inte är beredd att göra motåtgärder ökar möjligheten för att aktionen skall lyckas. Överraskning har också tillhörighet med principen verkan, om motståndaren lyckas bli överraskad och på så sätt chockad kan detta möjliggöra för god verkan mot honom.⁴² Överraskning uppnås genom att man håller ett högt anfallstempo, vilseleder motståndaren eller uppträder oväntat i tid, rum eller sätt.⁴³

³⁶ Widén, Ångström, 2004, s.131

³⁷ Försvarmakten, 2005, s.37

³⁸ Widén, Ångström, 2004, s.131

³⁹ Försvarmakten, 2005, s.38

⁴⁰ Försvarmakten, 2005, s.38

⁴¹ Widén, Ångström, 2004, s.134

⁴² Widén, Ångström, 2004, s.134

⁴³ Försvarmakten, 2005, s.38

Indikatorer

- 1) Viljan att skapa överraskningsmoment
- 2) Högt anfallstempo
- 3) Vilseledning av motståndare⁴⁴
- 4) Oväntat uppträdande i tid, rum eller sätt⁴⁵

- **Handlingsfrihet**

Handlingsfrihet krävs för att kunna möta oförutsedda händelser. Detta för att kunna utnyttja och bygga vidare på initierade framgångar i striden. En chef uppnår handlingsfrihet genom att vara flexibel i tanken, fatta sina beslut i tid, ge förberedande order till direkt underställd chef, välja rätt sätt att föra striden, avdela resurser samt bevara ett gott stridsvärde på truppen.⁴⁶

Indikatorer

- 1) Upprättande av reserver
- 2) Tidigt fattade beslut
- 3) Förberedande order till underställda chefer
- 4) Bevara ett gott stridsvärde på truppen

- **Lokal överlägsenhet**

För att öka möjligheterna att nå ett avgörande i striden eftersträvas lokal överlägsenhet. Lokal överlägsenhet uppnås genom att vi kraftsamlar bekämpningsresurser, väljer för oss gynnsam terräng eller överraska honom till den grad att han inte hinner genomföra sina motåtgärder. Lokal överlägsenhet har tydlig samhörighet med principerna överraskning, kraftsamling, handlingsfrihet tillsammans med stridsekonomi.⁴⁷

Indikatorer

- 1) Kombinationer av kraftsamling, överraskning och handlingsfrihet.

- **Initiativ**

Ett offensivt och aktivt agerande på fältet möjliggör att agera snarare än att reagera mot motståndaren. Att skaffa sig initiativet och behålla det skapar ökat manöverutrymme som kan skapa hög moral hos de egna och låg moral vid motståndaren, detta skapar i sin tur möjlighet att utnyttja motståndarens sårbarheter.⁴⁸

⁴⁴ Widén, Ångström, 2004, s.134

⁴⁵ Försvarsmakten, 2005, s.38

⁴⁶ Försvarsmakten, 2005, s.49

⁴⁷ Försvarsmakten, 2005, s.37

⁴⁸ Widén, Ångström, 2004, s.132

Indikatorer

- 1) Offensivt agerande⁴⁹

- **Säkerhet**

Säkerhet är medlet att motverka överraskning från motståndaren, att man skyddar sina resurser och militära medel samt att bevara handlingsfriheten och minska den egna sårbarheten. Ett sätt att uppnå detta är genom noggrann underrättelseverksamhet, att man tar reda på fiendens intentioner och kapacitet. Men även att man skyddar sina egna flanker, underhållslinjer och egna baser.⁵⁰

Indikatorer

- 1) Underrättelseverksamhet
- 2) Flank-, underhålls- och basskydd⁵¹

- **Stridsekonomi**

En viktig del i striden är att man endast skall utkämpa de strider som bär mot målen. När resurserna inte är oändliga finns det en vinst i att värdera varje situation för sig och ibland kan det vara klokt att undvika strid i syfte att inte riskera att resurserna slösas. Ett intakt förband utgör ett större hot mot motståndaren är ett med resursbrist och detta måste hela tiden finnas i hans beslutscykel.⁵²

Indikatorer

- 1) Värdering av innebörden i användandet av vissa resurser
- 2) Sparsam hantering av materiel och personal⁵³

- **Vidmakthållande**

Denna princip riktar sig mot att soldaternas psykiska och fysiska förmåga skall kunna vidmakthållas i en konflikt. Kan innebära allt från stridsvärdeshöjande åtgärder från chefen till att resurser som underlättar styrkans lösande av uppgift levereras och finns tillgänglig. Skall hålla en god moral och stridsvilja uppe hos soldaterna i syfte att kunna nå uppsatta mål.⁵⁴

⁴⁹ Widén, Ångström, 2004, s.132

⁵⁰ Widén, Ångström, 2004, s.135

⁵¹ Widén, Ångström, 2004, s.135

⁵² Försvarsmakten, 2005, s.40

⁵³ Försvarsmakten, 2005, s.40

⁵⁴ Försvarsmakten, 2011, s.10

Indikatorer

- 1) Stridsvärdeshöjande åtgärder för soldater och materiel i syfte att höja stridsvilja⁵⁵

- **God anda**

En god anda är viktigt för att motverka vissa av de friktioner som uppstår i krig. Men även att den psykiska påfrestningen av soldater och befäl kan till viss del motverkas via denna princip. Denna princip kan påverkas av en rad olika saker, t.ex. legitimiteten i själva kriget, tid för återhämtning, uppdragets genomförbarhet, utrustningens effektivitet relativt motståndaren, ledarskap hos befäl, samt övnings- och utbildningsnivå på soldaterna.⁵⁶

Indikatorer

- 1) Viljan att genomföra moralhöjande åtgärder
- 2) Tid för återhämtning
- 3) Viljan att legitimera uppgifter mot målsättningen
- 4) Gott ledarskap hos befäl⁵⁷

- **Enkelhet**

Denna princip skapas genom att låta planering av operation sträva efter enkelhet i syfte att undvika att vid mötet med verklighetens friktioner bli mer komplicerad än vad den var från början. Klara och enkla planer har större förutsättning att möta dessa friktioner men även också minska risken för missförstånd och förvirring hos underställda chefer.⁵⁸

Indikatorer

- 1) Klara och enkla uppgifter till underställda chefer⁵⁹

- **Samordning**

Samordnande och koordinerade aktioner har bättre förutsättning att lyckas.⁶⁰ Om man har möjlighet att samordna sina resurser kan det också möjliggöra kraftsamlingar av resurser där det behövs.

Indikatorer

- 1) Samordning och koordinering av flera resurser⁶¹

⁵⁵ Försvarsmakten, 2011, s.10

⁵⁶ Widén, Ångström, 2004, s.136

⁵⁷ Widén, Ångström, 2004, s.136

⁵⁸ Widén, Ångström, 2004, s.135

⁵⁹ Widén, Ångström, 2004, s.135

⁶⁰ Widén, Ångström, 2004, s.135

4. Analys

Detta kapitel avhandlar innehållsanalysen av de två områdena -Mannerheim-linjen- och -Norr om Ladoga-, dessa delades i sin tur upp i underrubriker som är strider eller tidsepoker där artilleriets användande eller avsaknad av hade betydelse för utgången.

4.1 Redogörelse – Artilleri i ”Striderna vid Mannerheimlinjen”

Den 6 december, på självständighetsdagen nådde den ryska anfallsfronten till den finska huvudförsvarslinjen – Mannerheimlinjen. Mannerheim-linjen var drygt 15 kilometer lång, grävda skyttegravar, taggtråd, minfält och stridsvagnsgravar präglade detta område. Efter att försvarsförberedelserna var gjorda byggdes timrade nedgrävda hyddor för de finska soldaterna och detta var mer än välkomnat av soldaterna då vintern skulle bli den kallaste på många decennier med temperaturer ner mot minus fyrtio grader. Området hade begränsat vägnät, detta försvårade rysk framrykning med det hindrade dem dock inte.⁶²

Förstrider pågick under ett par dagar några terrängavsnitt framför den finska huvudförsvarslinjen innan den 10 december huvudstriderna bröt ut. Ryska styrkor var överlägsen gällande både styrkans storlek och kvaliteten på deras materiel. Trots denna överlägsenhet genomfördes ryska anfall halvhjärtat med tillsynes ingen samordning av egna styrkor. Ryssarna hade uppenbarligen väntat sig att kunna besätta Finland utan större motstånd. I mitten av december ledde dock de finländska framgångarna till ett visst övermod och ett stort motanfall förbereddes. Efter en försumbar förberedelse tid genomförde den 23 december 06:30, finnarna ett motanfall med 4 divisioner.⁶³ Finländska styrkor utan eget betydande artilleriunderstöd mötte hårt ryskt motstånd och anfallet avbröts på eftermiddagen med 1300 sårade och stupade. Efter det inträdde ett relativt lugn vid Mannerheimlinjen, det kan tänkas att motanfallet som ändock torde ha varit överraskande för ryssarna hade dämpad deras framfart.⁶⁴ Efter detta följde ett ställningskrig vid Mannerheimlinjen i väntan på ryssarnas nästa stora anfall.

• Förstriderna

Nyttjandet av artilleri i detta skede av striderna försökte begränsas från finsk sida, dels för att tillgången till artilleriammunition var mycket begränsande, men man var också restriktiv att skjuta artilleri då ryssarna ofta sköt moteld.⁶⁵ Att bygga ut ett omfattande skydd mot ryskt artilleri var essentiellt för överlevnaden av de finska artilleriställningarna, de var väl maskerade och nedgrävda och kunde på så sätt minimera antal fientliga träffade skott.⁶⁶

⁶¹ Widén, Ångström, 2004, s.135

⁶² Isacson, 2007, s.75-76

⁶³ Sandström, 1989, s.49-50

⁶⁴ Sandström, 1989, s.51

⁶⁵ Järvinen, 1949, s.89

⁶⁶ Järvinen, 1949, s.89

Det finska artilleriet användes i detta skede till att skingra sovietiska styrkor som ofta stod i öppen terräng fullt synliga och man lyckades ofta hejda ryska anfallsrörelser med några välriktade granater.⁶⁷

De sovietiska styrkorna hade förmågan att snabbt gräva ner sig vid tagen terräng och genomföra omfattande försvarsförberedelser. Finska motanfall mot dessa linjer hade generellt sett ingen framgång då medföljande artilleri inte kombinerades med anfallande enheter då de oftast inte hade hunnit göra sina förberedelser och var på så sätt inte understödsberedda.⁶⁸

- ***Strid från huvudställning – Ryssen anfaller***

Finnarnas taktik var i detta skede att först möta och binda sovietiska styrkor vid sina försvarslinjer för att sedan med reservstyrkorna fullfölja anfallet. Detta då de insåg att utdragna passiva försvarsstrider skulle gynna ryssen då finska styrkor var begränsade och ryssens anfallsresurser var näst intill outtömliga.⁶⁹

I förberedelseskedet för striderna från huvudställningarna var det av stor vikt att se över artilleriets reservförbindelser samt de allmänna signalförbindelserna i syfte att ha redundans i systemet. Samt underströks det vikten av samband med de understödda infanterienheterna i syfte att dels kunna eldreglera samt för att minimera risker för vådabekämpning.⁷⁰ Skydd prioriterades genom omfattande fortifikations och försvarsförberedelser då fiendens tillgång till flyg och artilleristridskrafter var god. Vikt lades också vid att skydda egen artilleriammunition för bekämpning genom att grävas ner i försvarslinjerna.⁷¹ Artilleriammunitionen portionerades ut och förväntades räcka i flera dagar av intensiva strider. Finnarna hade förutom brist på artilleriammunition också stora brister på radioutrustning.⁷²

- ***Finländskt motanfall***

De långdragna försvarsstriderna som hade pågått under 8 dagar tärde på stämningen och moralen på truppen. Det finska motanfallet hade som syfte att dels åsamka omfattande förluster men också att genom anfall dämpa rysk anfallslust och en effekt av detta skulle då även vara att höja truppens moral och stridsvilja.⁷³ Finnarna planerade för att med små rörliga enheter överraska ryssarna i syfte att kunna utnyttja deras svagheter. Detta också för att omfattande truppöflyttningar skulle vara för tidskrävande och kanske också innebära att man fick lov att släppa delar av huvudstridsställningen.⁷⁴ På taktisk nivå var förberedelsestiderna för anfall i synnerhet korta, samtidigt som anfallet krävde längre krävande öflyttningar. Med

⁶⁷ Järvinen, 1949, s.88

⁶⁸ Järvinen, 1949, s.90

⁶⁹ Järvinen, 1949, s.96

⁷⁰ Järvinen, 1949, s.95-96

⁷¹ Järvinen, 1949, s.96

⁷² Järvinen, 1949, s.96-97

⁷³ Järvinen, 1949, s.101

⁷⁴ Järvinen, 1949, s.102

hänsyn till överraskningsmomentet började anfallet på alla fronter samtidigt, i allmänhet påbörjades anfallsrörelsen 05:00. Artilleriet hade fått i uppgift att ge understöd till de främre linjerna och de skulle vara beredda att öppna eld på begäran av infantericheferna. De finska styrkorna avancerade mellan 1 och 4 km från stridskontakt in i ryska linjer, sen var den finska anfallskraften helt bruten och anfallet hade misslyckats, armékårschefen gav 15:00 på eftermiddagen order om att trupperna skulle dra sig tillbaka till försvarslinjen.⁷⁵

Järvinen diskuterar i sin bok om varför anfallet misslyckades han säger att, målet sattes från första början för högt, detta gjorde också att det inte blev någon klar huvudanfallsriktning då anfallet genomfördes på stor bredd och på många fronter samtidigt.⁷⁶ Bataljonernas anfall hade planlagts för lättvindigt och ett tydligt mål som genomsyrade all verksamhet hade inte satts.⁷⁷ Detta märkes också längst ner på den taktiska nivån då cheferna inte själva trodde på att anfallet skulle lyckas, och detta hade negativa inverningar på styrkans moral och med vilken intensitet uppgifterna löstes.⁷⁸ Terrängen de anföll i var också ogynnsam då det var svårframkomlig terräng och anfallsmålet var på långa avstånd från huvudställningarna, detta medförde stora komplikationer på underhållstjänsten och som också i sin tur inverkan på styrkans moral.⁷⁹ Anfallet gjordes samtidigt som huvudförsvarslinjerna var bemannade med både huvudstyrka och reserverna och finnarna genomförde motanfall mot utvalda delar av ryska styrkor i syfte att tvinga dem tillbaka. Detta innebar att varje styrka hade en tvådelad uppgift, dels anfall och dels försvar, detta en effekt av att finnarna var förberedda på att ryska styrkor när som helst kunde påbörja sina anfall igen och då ansåg de att de inte kunde vara uppbundna i strid någon annanstans.⁸⁰

En kompanichef i 3. brigaden återberättar att de anföll rakt in i en stark rysk försvarslinje och brigadens understödsbatterichef angav mål för eldordern åt sitt artilleri, som endast han hade förbindelse med. Dock visar det sig att anropssignalerna har förväxlats i förberedelseskedet och sambandet upprättats med ett batteri som var utanför räckvidden för målet. Han berättar vidare att med avsaknaden av artilleri- och granatkastarunderstöd avstannade anfallet helt.⁸¹ Anfallsplaneringen och brigadernas anfall, hade planlagts för lättvindigt. Anfallet var planerat att genomföras på stor bredd och ett tydligt mål fanns inte att hitta på varje underavdelning. Järvinen skriver att det förmodligen var till följd av den otillräckliga rekognoseringen av fienden som bataljonerna anföll på bred front och sökte kontakt med fienden för att sedan kraftsamla med de bakgrupperade reserverna. Han skriver vidare att detta kunde vara förståeligt, dock uppstod svårigheter då man med det begränsade artilleriet skulle understödja en bred front.⁸² Anfallsplaneringen utgjorde ett överdrivet fokus på överraskning av motståndaren, strävan att hemlighålla anfallen och oviljan att ta egna förluster gjorde vissa

⁷⁵ Järvinen, 1949, s.107

⁷⁶ Järvinen, 1949, s.130

⁷⁷ Järvinen, 1949, s.131

⁷⁸ Järvinen, 1949, s.132

⁷⁹ Järvinen, 1949, s.132

⁸⁰ Järvinen, 1949, s.102

⁸¹ Järvinen, 1949, s.109

⁸² Järvinen, 1949, s.131

gångar att stridskänningen gick förlorad. Detta hade också negativa effekter på spaningen och underrättelseinhämtningen, då oviljan att ta förluster gjorde att man inte genomförde någon omfattande rekognosering.⁸³

Regementschefernas berättelse om striderna berättar att artilleriförberedelserna var bristfälliga vad gällande samband och målförberedelser. Det fasta artilleriet kunde på grund av detta inte börja skjuta förens 12:05 och då inleddes det med att skjuta bakom fientliga ställningar på grund av risken att träffa egna styrkor. De berättar vidare att granatkastarna användes i begränsad utsträckning då det visade sig vara problem med ammunitionen.⁸⁴ En kompanichef ingående i 5.cykelbataljonen och 4.lätta avdelningen berättar att trupperna som bemannade en granatkastarpluton hade på grund av dess oerfarenhet slösat bort all ammunition samt varit försenade till striderna. Han berättar vidare att ersättningen bakifrån var näst intill obefintlig på grund av terrängens svårframkomlighet.⁸⁵ En av de största faktorerna för misslyckande var det bristfälliga sambandet, detta på grund av för lite förberedelsetid, bristfällig materiel och utbildning. Den dragna tråden blev hela tiden avskuren från antingen fientlig artillerield eller egna fordon eller truppers framfart, detta utelämnade sambandet antingen till radio, som funkade dåligt i den stränga kylan eller direktsamverkan i form av ordonnanser, som var tidskrävande.⁸⁶ Detta medförde dels uteblivet eldunderstöd från artilleri, men hade också en negativ inverkan på truppens moral då lägesuppdateringar helt uteblev.⁸⁷ En annan faktor till anfallets misslyckande var också den dåliga vägförbindelsen som gjorde att evakuering av skadade försvarades, kokvagnarna hade svårt att hänga med i anfallsrörelsen.⁸⁸ Sambandet misslyckades även på andra brigaders håll och avsaknaden av eget artilleriunderstöd gjorde att anfallsrörelserna avstannade. Eget granatkastarunderstöd medtogs fram i anfallet, dock med ringa betydelse då de hade svårt att användas så nära fienden.⁸⁹

En direkt följd av dessa fel var ett bortfall av det indirekta eld-understödet från både artilleri och granatkastare som i vissa anfallsriktningar sannerligen hade medfört en förbättrad anfallskraft och en möjlighet att motstå fientliga motanfall.⁹⁰

• **Ställningskriget**

Artilleriet och granatkastarna användes i detta skede till att avvärja fienden med minsta möjliga ammunitionsåtgång. Artilleriets spärreld och moteld i kombination med motstötar av rörligt infanteri skulle hålla fienden borta från huvudförsvarslinjerna. Finländska styrkor prioriterade i detta skede att hålla försvarslinjen intakt då detta sågs som en nyckel till att hålla uppe den sjunkande moralen på truppen, dock också i syfte att försvaret bortom linjerna

⁸³ Järvinen, 1949, s.131

⁸⁴ Järvinen, 1949, s.115

⁸⁵ Järvinen, 1949, s.126

⁸⁶ Järvinen, 1949, s.135-137

⁸⁷ Järvinen, 1949, s.139

⁸⁸ Järvinen, 1949, s.110

⁸⁹ Järvinen, 1949, s.110

⁹⁰ Järvinen, 1949, s.135

var svagt. Som tidigare var sambandsmedlem ett stort problem för finnarna även i detta skede och artilleriet fick ofta skjuta spärreld i blindo, endast med stridsbullret som referens. Dock uppfyllde artilleriet sitt syfte vare sig det var direkträff eller inte, då artilleriet hade en stark psykologisk effekt på anfallande ryska trupper.⁹¹

Erfarenheter som dragits från detta skede är att djupelden har visat sig vara mycket effektivt, då fienden vid första eldöppnandet tenderar att dra sig bakåt. Detta görs för att hålla stridskontakten med fienden i syfte att göra honom gripbar för motanfall. Vidare då försvarslinjen var bred och fiendens anfall kunde komma från många olika håll var det viktigt att upprätta eldplaner för artilleriet i syfte att snabbare kunna effektuera artillerielden.⁹²

Infanteriet lärde sig dock i detta skede att förlita sig på att de hade artilleriunderstöd och begärde ofta eld mot mycket obetydliga mål, detta innebar att eldledaren fick lov att sälla mellan infanteriets eldbegäran i syfte att inte göra slut på den begränsande tillgången av artilleriammunition.⁹³

4.2 Innehållsanalys – Artilleri i ”Striderna vid Mannerheim-linjen”

• Förstriderna

Då tillgången på artilleripjäser och artilleriammunition var begränsad, präglades detta skede av *stridsekonomiskt* tänkt, man prioriterade vilka mål som skulle skjutas på och försökte spara på ammunitionstillgången men också för att inte röja sin egen position då ryssarna ofta sköt moteld. Finnarna prioriterade också *säkerhet* i detta skede, då man hade väl skyddade och maskerade artilleriställningar, och man använde artilleriet restriktivt i syfte att hålla ställningarna hemliga. Dock fick man då göra avkall på principer som *handlingsfrihet*, *kraftsamling* och *initiativ* då artilleriet var ganska fast i sina ställningar och man kunde inte göra några framgångsrika motanfall mot rysk tagen terräng.

• Strid från huvudställning – Ryssen anfaller

Säkerhet var en princip som hade fortsatt fokus även i detta skede då man upprätthöll och prioriterade *vidmakthållandet* av sina skyddade artilleriställningar samt att de vidare försökte skydda den egna artilleriammunitionen genom att gräva ner den i försvarslinjen. *Stridsekonomi* hade också fortsatt fokus då de finländska styrkorna hade i åtanke vid planeringen av striderna att försöka undvika längre utdragna strider. Finnarnas vilja att skapa reserver för motanfall är ett tecken på viljan att skapa *handlingsfrihet* med egna styrkor. Också viljan att binda fienden vid sina försvarslinjer för att sedan slå honom med reserverna är ett tecken på att finnarna ville ta *initiativet* i striderna och inte bara sitta och vänta på nästa anfallsvåg.

⁹¹ Järvinen, 1949, s.155-157

⁹² Järvinen, 1949, s.160-161

⁹³ Järvinen, 1949, s.162

- **Finländskt motanfall**

I och med att delsyftet med motanfallets genomförande var att höja truppens moral visar på ett finländsk fokus på principen *god anda* men också deras vilja att åsamka ryssarna förluster och dämpa deras anfallslust är ett tecken på att de ville ta *initiativet* i striderna. Planläggningen för striderna präglades av en vilja till *övertäckning* då de med sina lätta rörliga enheter skulle möta fienden. Dock var denna plan troligtvis begränsad av att man samtidigt ville hålla huvudställningarna med merparten av styrkan samt terrängens svårframkomlighet.

Målet är den princip som lades minst åtanke från finsk sida i detta skede, *målet* var för högt uppsatt kopplat till deras förmåga. *Målet* i kombination med viljan att *övertäcka* fienden genom att anfalla med små enheter på bred front hade negativ inverkan på utgången. Att anfalla på bred front innebär för en de facto så begränsad artilleriresurs de vid detta tillfälle förfogade över, ett väldigt begränsad artilleriunderstöd och på så sätt en begränsad *kraftsamling*. Borde istället strävat efter *enkelhet* i planläggningen och med ett *mål* som var rimligt att uppfylla. *Målet* med anfallet ställde också krav på artilleriet och granatkastarna i form av begränsad förberedelsestid, det fasta artilleriet som hade fått i uppgift att understödja hela fronten från den bakre försvarslinjen hade dålig redundans i sambandssystemen och detta innebar många gånger helt uteblivet understöd. Trots att den *goda andan* skulle uppnås som en effekt av att motanfallet lyckades, sattes också denne på spel då man genomförde ett så omfattande och svårt anfall som vid misslyckade istället skulle försämra den *goda andan* avsevärt på truppen.

Fokus på *övertäckningsmomentet* då man ej ville röja sin position i kombination med oviljan att ta egna förluster hade inverkan på principen *säkerhet* då det innebar otillräcklig rekognosering och kartläggning av fientliga trupper. Detta också i sin tur resulterade i ett uteblivet indirekt understöd och möjlighet till *kraftsamling* då stridsavstånden blev korta och förberedelsestiden för artilleri och granatkastare blev otillräcklig.

- **Ställningskriget**

Stridsekonomiskt tänkt präglade på samma sätt som under förstriderna, detta skede av striderna. Finländarna försökte avvärja ryssarnas anfall med välriktade artillerigranater *samordnat* med rörligt infanteri som motstötsresurs. Dock genomsyrade det *stridsekonomiska* tänket inte hela den finländska styrkan de i detta skede hade lärt sig att kunna förlita sig på att de hade indirekteld-understöd och begärde eld mot relativt obetydliga mål, dock upprätthöll eldledaren detta tänk genom att sälla i infanteriets eldbegäran innan effektivering.

Finnarnas huvudfokus var dock på principer som *vidmakthålla* och *god anda* då de till varje pris ville hålla huvudförsvarslinjen intakt för att de såg detta som nyckeln till styrkans moral. De hittade också i detta skede en nyckel till att använda artilleriet för att bibehålla *initiativet* i striderna genom att skjuta djupeld och binda fientliga tillbakaryckande trupper.

4.2.1 Slutsatser

Under de striderna med försvarskopplingar visar analysen att *stridsekonomi* och *säkerhet* var det som prioriterades. *Stridsekonomin* kom ganska naturligt då förmågan till indirekt eld var begränsad till ett fåtal pjäser och låg ammunitionstillgång. Just på grund av deras begränsningar i resurser och materiel kom också behovet av att skydda sina ställningar. Men finländarna hade också en strävan och en vilja att ta *initiativen* då möjligheten presenterade sig. Detta gjorde att de fick lov att skapa sig *handlingsfrihet* i form av reservtrupper som genomförde motstötter *samordnat* med den indirekta elden. I de senare delarna av striderna från huvudställningen kom deras fokus att växla över till att *vidmakthålla* truppens status och vidare också på principen *god anda*.

Under de anfallsstrider som genomfördes visar analysen att viljan att skapa den *goda andan* på truppen fanns i planläggningen för anfallen, dock visade sig att de *mål* som togs fram för striderna var för mycket för finländarna att klara av och detta hade istället en negativ effekt på truppen. Planläggningen inför anfallen och de uppsatta *målen* saknade *enkelhet* och hade för stort fokus på *övertäckning*. Detta hade negativ inverkan på möjligheterna att *kraftsamla* resurser då anfallen startade samtidigt på bred front. Men detta hade även negativ effekt på *säkerheten* då spaningsresurser inte användes i tillräckligt stor utsträckning för att skapa tid för indirekta understödet att göra de förberedelser som behövdes. *Övertäckningsmomentet* gjorde också att *samordningen* med de indirekta eldresurserna helt uteblev på grund av för lite förberedelse och redundans i systemet. Slutsatser man kan dra av detta är att de olika principerna hänger ihop och för stort fokus på vissa principer har negativ inverkan på andra principer.

4.3 Redogörelse – Artilleri i ”Striderna norr om Ladoga”

Området norr om Ladoga som ligger halvvägs mellan Norra ishavet och Karelska näset, karaktäriserades av vidsträckt skogsområden, glesa vägnät och spridd bebyggelse. I den finländska tron att ryssarna inte skulle genomföra några större offensiva företag hade försvaret av området överlåtits till ett fåtal finska reserver. Finnarna visade sig ha fel, i detta geografiska område utkämpades några av Finska vinterkriget viktigaste strider. I små bebyggelser som Suomussalmi och Kuhmo, mötte den numerärt underlägsna styrkan tre ryska divisioner.⁹⁴ På grund av huvudvägarnas långa avstånd sinsemellan bildades inga sammanhängande fronter. Ryska styrkor som var tungt mekaniserade och hade brist på skidor var kraftigt vägbundna. Detta innebar en annorlunda taktik från finländsk sida då möjligheten för ryska omfattningar och flankanfall i princip omöjliggjordes.⁹⁵

Vid krigsutbrottet, den 30 november, gick den sovjetiska 163. Divisionen över gränsen i riktning mot Juntusranta i syfte att anfälla och ta den viktiga knutpunkten, kyrkbyn Suomussalmi. Den ryska styrkan skulle senare förstärkas av ytterligare en division från sydost på Raatevägen som tillsammans skulle genomföra en kniptångsattack mot kyrkbyn. De två

⁹⁴ Condon, 2005, s.81

⁹⁵ Järvinen, 1949, s.195-196

divisionerna uppgick sammanlagt till 48 000 man med 335 kanoner, 50 pansarbilar och 100 stridsvagnar. Den finska försvarsstyrkan å andra sidan var knappa 17 000 man med till en början 11 kanoner.⁹⁶ Under ställningskriget runt kyrkbyn skulle finnarna hinna få förstärkning av dels 4 granatkastarplutoner som skulle underställas kapten Mäkinen, som hade fått i uppgift att försvara linjen Haukiperä-Niskanselkä.⁹⁷ Men även ett batteri samt ytterligare några kanoner ur 9.fältartilleriregementet som anlände efterlängtad den 16 december och användes framgångsrikt till att beskjuta sovietiska ställningar i och runt kyrkbyn. Den 18 december anlände ytterligare ett batteri med fyra kanoner.⁹⁸

Ryssarnas framfart på huvudvägarna bildade milslånga anfallskolonner, Järvinen beskriver det i sin bok som: *"De ryska anfallskolonner, [...] kunna liknas vid starkt pansrade jätteormar, i stånd att spy eld åt alla håll"*. I kombination med en rysk känsla av överlägsenhet och planen att snabbmarschera genom Finland samt den kanaliserade terrängens natur var ryssarnas flankskydd obefintligt.⁹⁹ Finländska styrkor använde sig av något som kallades motti-taktik som i praktiken gick till på så sätt att flera styrkor slog hål på framryckningskolonnen på olika ställen i syfte att skära av fienden. Sedan tvingades styrkorna ihop från vardera hållet i syfte att omringa dessa och på så sätt bilda olika *"mottin"*¹⁰⁰. Därvid mottin skapades påbörjades långa utdragna strider, upp till veckor med fienden från förberedda ställningar. De inringade ryssarna som hade näst intill oändlig resurstillgång gjorde hårt motstånd.¹⁰¹ Problemet med motti-taktiken var att denna taktik hade behov av hög rörlighet och genomfördes oftast med rörliga enheter utan varken artilleriunderstöd eller tyngre vapensystem. Underhållstjänsten i princip omöjliggjordes på grund av terrängens karaktär och fokus låg på att motivera soldaterna att fortsätta striderna.¹⁰² De *"mottin"* som skapades kunde bildas av flera olika vapenslag, och de som bildades innehållande stridsvagnar var således svåra att slå eller hålla i schack.¹⁰³ Striderna vid Suomussalmi och senare längst Raate-vägen exemplifierar väl motti-taktikens användande i praktiken. Där förintades två ryska divisioner genom att deras anfallskolonner styckades upp i bitar(mottin) och förintades en för en.¹⁰⁴

- **Slaget vid Suomussalmi kyrkby**

Hulkonniemi som var ett område söder om Suomussalmi kyrkby där fienden förskansat sig i ruinerna av staden, där finska anfall genomfördes i syfte att erövra de ryska kvarvarande ställningarna. Under ett sådant anfall med ett lätt infanterikompani stötte de på en överlägsen fiende och tvingats rycka tillbaka. Under deras tillbakaryckning gavs en avdelning som låg i

⁹⁶ Isacson, 2007, s.110

⁹⁷ Isacson, 2007, s.116

⁹⁸ Isacson, 2007, s.117

⁹⁹ Järvinen, 1949, s.198

¹⁰⁰ Mottin: Ordet betyder en kubikmeter ved som läggs på sidan av vägen för senare upphämtning.

¹⁰¹ Järvinen, 1949, s.204-205

¹⁰² Järvinen, 1949, s.206

¹⁰³ Järvinen, 1949, s.205

¹⁰⁴ Järvinen, 1949, s.235

reserv uppgiften att skära av tillbakaryckningsvägen i syfte att stoppa eventuell fientlig efterföljning och underlätta det lätta kompaniets manövrering. Denna manöver kombinerades också med granatkastare. Efter att de genomfört sina eldförberedelser understödde de anfallet genom att beskjuta terrängen framför de anfallande enheterna.¹⁰⁵ Finnarna strävade i detta skede efter att skapa reserver som kunde agera mot händelseförloppet på stridsfältet.

I slutskedet av striderna runt Suomussalmi kyrkby och i ett försök att fullfölja erövringen av denna förstärktes granatkastarkompaniet till överstelöjtnant Mäkiniemis avdelning. Dessa omgrupperades och användes att understödja anfallet mot fienden som bitit sig fast i ruinerna av det som var kvar av kyrkbyn.¹⁰⁶

Det konstaterades att försöken att återta kyrkbyn med den begränsade artilleriresursen de då förfogade över var förgäves. Silasvuo skriver i sin bok: ”*Det började se ut som om det skulle kosta oss stora förluster att erövra den del av kyrkbyn, som ännu var i fiendehand, såvida inte effektiv artilleriförberedelse kunde åstadkommas*” och Järvinen styrker detta påstående i sin bok genom att konstatera att i motattackerna mot Suomussalmi innebar bristen av artilleri stora förluster för infanteriet.¹⁰⁷

Vidare motanfall mot Hulkonniemiområdet som genomfördes den 20 december med tre bataljoner då artilleriförstärkning hade anlät och fick i uppgift att understödja anfallet från ett bakre läge. En spaningsavdelning utgjorde förtrupp för anfallet och hade skickats i förväg för att stridsspana mot den förlagda fienden i syfte att binda denne i strid.¹⁰⁸ Efter det att artilleriet hade genomfört sina eldförberedelser genomfördes anfallet på tre fronter med fast artilleri som understödsresurs mot samtliga fronter. Granatkastaravdelningar förstärkte anfallet och framryckte med de anfallande enheterna. Två av fronterna gick utan fientligt motstånd fram till Hulkonniemi men en front mötte på starkt motstånd i form av fientliga nästen och blev tillbakatvingade och fick många skadade och förluster. Efter vidare framfart på en annan flank möttes även där starkt motstånd av fientliga nästen vid anslutning till Hulkonniemi, fientliga stridsvagnar rullade fram till platsen och anfallet stannades av och styrkan fick lov att dra sig tillbaka i skydd av skogen.¹⁰⁹

Parallellt med anfallet mot Hulkonniemi genomfördes fortsatta anfall mot kyrkbyn i syfte att slå de fientliga ställningarna. Terrängen var öppen, granatkastarna och artilleriet förbekämpade kyrkbyn innan anfallet påbörjades. Dock var de fientliga ställningarna väl skyddade i ruinerna av staden och anfallsrörelsen stannade av efter häftig eldgivning. Finländska styrkor fick lov att göra reträtt och intog åter sina tidigare ställningar och började bygga ut dem.¹¹⁰

¹⁰⁵ Siilasvuo, 1940, s.66

¹⁰⁶ Siilasvuo, 1940, s.73

¹⁰⁷ Järvinen, 1949, s.66

¹⁰⁸ Siilasvuo, 1940, s.87

¹⁰⁹ Siilasvuo, 1940, s.88

¹¹⁰ Siilasvuo, 1940, s.92

Vidare anfall mot Hulkonniemi, på annandag jul skulle två bataljoner samordnat anfalla och förstöra de resterande fiendliga ställningarna. En bataljon som hade understöd av granatkastare och artilleri skulle binda fienden medan en annan bataljon skulle slå denne i ryggen. Under det finska motanfallet med två bataljoner mot Hulkonniemi med syftet att stänga sovjetiska reträttvägar norrut, gavs nedhållande eld från några kanoner och granatkastare under dryga 8 minuter.¹¹¹ Artilleriunderstödet för huvudanfallstyrkan var begränsad och Silasvuo skriver i sin bok *”Fattigdomen var det ingenting att göra åt. Bristfälligheterna måste ersättas genom en rätt framåtanda och segervilja.”*¹¹²

*”Under dessa strövtåg på egen hand i avlägsna trakter utvecklade sig i kompaniet en ypperlig anda och ett förtroendefullt, nära förhållande mellan befäl och manskap. Där döden hotar vid varje steg medan hjälpen är långt borta, där utvecklas ett verkligt vapenbrödraskap. Detta uppriktiga kamratskap gav männen en inre kraft, som hjälpte dem att övervinna alla svårigheter.”*¹¹³

- **Striderna vid Raate-vägen**

Under striderna på och i anslutning till Raate-vägen användes artilleriet främst till att understödja försvarsställningarna i det bakre läget. Dock hade de genom sina eldledare ständig observation i terrängen efter fiendlig rörelse och svarade med indirekt eld. I detta skede hade man två stödjepunkter som huvudförsvarslinje, en pluton utgjorde förstyrka och en hel bataljon utgjorde reserv i ett bakre läge. Försvaret var koncentrerat mot och längst vägen då flankanfall verkade osannolikt på grund av terrängens beskaffenhet och ryssarnas tungt motoriserade enheter.¹¹⁴ Nattetid genomförde de finländska styrkorna små anfall mot ryssarna i syfte att störa genom att åsamka ryssarna ständiga förluster, samtidigt försökte underrättelseenheter kartlägga ryssarnas ställningar.¹¹⁵

Inaktivitet från ryssarna präglade detta skede och finländska styrkor påbörjade då anfallen med hopp om att kunna förinta hela den ryska divisionen genom motti-taktik. Den 3:e januari anföll Major Karis längst vägen i syfte att få stridskänning och förstärka ett kompani som längre fram hade sina ställningar, då fanns det ett halvbatteri fältkanoner med i anfallsrörelsen.¹¹⁶ I de bakre ställningarna tjänade granatkastare och pionjärplutonen stommen för försvaret.

På morgonen den 4:e januari påbörjades slutstriderna och hela stridsgruppen var uppdelad i fyra täter. En av täterna fick i uppgift att skära av vägen i syfte att förhindra fiendlig styrketillväxt, en tät fick i uppgift att kringgå den ryska förstyrkan och anfälla huvudstyrkan. En tät som utgjorde huvudanfallsstyrka skulle fullfölja anfalllet från föregående tät och slå den

¹¹¹ Isacson, 2007, s.119

¹¹² Siilasvuo, 1940, s.109

¹¹³ Siilasvuo, 1940, s.120-121

¹¹⁴ Siilasvuo, 1940, s.135

¹¹⁵ Siilasvuo, 1940, s.136

¹¹⁶ Siilasvuo, 1940, s.151

fientliga styrkan. Ett batteri fältkanoner skulle prioriteras till huvudanfallsstyrkan och vara beredd att understödja anfallet. En tät skulle under hela anfallet agera reserv i ett bakre läge och vara beredd att förstärka där det behövdes.¹¹⁷ Granatkastare var fördelade mellan de olika täterna i syfte att kunna följa med och understödja anfallet.¹¹⁸ Artilleriet understödde från befästa avsnitt och delades upp för att kunna understödja anfallets olika fronter, granatkastarna följde med i anfallsrörelsen.

Anfallsrörelserna gick fort fram och det rörliga granatkastarunderstödet hade svårt att hinna med att på kort tid genomföra sina förberedelser. Å ena sidan prioriterades rörlighet och tempo i detta skede då anfall ibland genomfördes utan artilleri eller granatkastarunderstöd. Å andra sidan fanns det tillfällen då granatkastarnas eldförberedelser inväntades i syfte att kunna ha ett indirekt eld-understöd.¹¹⁹

Otillräcklig förrekognosering av vissa terrängavsnitt gjorde att finnarna upptäckte på nära håll fler fientliga nästen än de kunde klara av. Mötte kort därefter också på stridsvagnar som de hade begränsad verkan mot då artilleriet inte hade möjlighet att på kort tid understödja.¹²⁰

Den andra anfallsvågen genomfördes dagarna efter med en bataljon som skulle ta sig an fienden i flanken med hjälp av ett halvbattoner fältkanoner som understöd. En bataljon skulle kvarstanna i ett bakre läge och utgöra reserv för anfallet.¹²¹ Eldledarna följde med i anfallet och var beredd att understödja anfallet med indirekt eld.¹²² Anfallet genomfördes under dagen och stötte på otaliga fientliga nästen som erövrades, cheferna fick i detta skede lov att försöka sporra sina trupper genom att själv göra sitt yttersta i striderna.¹²³

Truppen var fullt medvetna om deras uppgifts betydelse och detta visar på att målen med striderna hade nått ända ner till den lägsta nivån i hierarkin.¹²⁴

4.4 Innehållsanalys – Artilleri i ”Striderna Norr om Ladoga”

- **Slaget vid Suomussalmi kyrkby**

Samordning av tillgängliga resurser var en huvudfokus i detta område, detta trots till en början avsaknaden av bekämpningsresurser. De artilleri- och granatkastarresurser som förfogades över kombinerades med det anfallande infanteriet mot kyrkbyn. Detta konstaterades av stor vikt för framgångarna att de inväntade artilleriet och granatkastarnas eldförberedelser och därefter förbekämpning av området innan de anföll. De hade också en vilja att då det var möjligt skapa *handlingsfrihet* med reserver som extra anfallsresurser.

¹¹⁷ Siilasvuo, 1940, s.159-160

¹¹⁸ Siilasvuo, 1940, s.160

¹¹⁹ Siilasvuo, 1940, s.166

¹²⁰ Siilasvuo, 1940, s.165

¹²¹ Siilasvuo, 1940, s.168

¹²² Siilasvuo, 1940, s.173

¹²³ Siilasvuo, 1940, s.168-169

¹²⁴ Siilasvuo, 1940, s.186

Då förstärkningarna hade kommit i form av artilleripjäser *samordnades* dessa resurser med de rörliga anfallsenheterna. Granatkastarna som var mer rörliga *samordnades* och följde med de anfallande enheterna. Innan anfallets början gjordes försök med de underrättelseenheter som fanns tillgängliga att lokalisera och binda ryssarna i strid, detta är ett tecken på att de vill ta *initiativet* och behålla det, men även ett *säkerhetstänk* då de vill skapa sig en lägesbild med spaningsresurserna.

Genomgående i detta område användes artilleriet till att initiera anfall genom att förbekämpa vissa områden, detta är ett tecken på viljan frånta fienden *initiativet* och själv få det, men även ett *säkerhetstänk* då skapar möjlighet för rörliga enheter att framrycka utan fientlig eldgivning.

I detta område låg stort fokus på att bibehålla och skapa den *goda andan* på truppen. Det hårda klimatet och de hårda striderna var stora påfrestningar på truppen. Som författarna understryker, att begränsningar i det indirekta understödet fick vägas upp av framåtanda och segervilja.

- **Striderna vid Raate-vägen**

Att artilleriet användes till att understödja från de bakre delarna med eldledarna i ständig observation efter mål tyder på ett visst *säkerhetsfokus*, samt att de under anfallsrörelser avvarade granatkastare som skulle tjäna som stommen i det bakre försvaret. De hade även *säkerhetstänk* kopplat till att underrättelseenheterna försökte rekognosera och kartlägga de ryska ställningarna. Under de olika anfällen var artilleriet som var mer stationärt utplacerade i fasta befästa positioner och granatkastarna som var mer rörligt avancerade med i anfallsrörelserna. Dock gick anfallsrörelserna i vissa fall för fort för granatkastarna och i dessa skeden prioriterade finska styrkor att bibehålla *initiativet* istället för att *samordna* de olika funktionerna. Det fanns tillfällen då den genomförda rekognoseringen och alltså bristen på *säkerhetsfokus* uppenbarade sig då de mötte på korta avstånd starkt befästa ryska styrkor och fick lov att dra sig ur utan indirekt understöd.

Finnarna hade också ett fokus på att ta *initiativet* i striderna då de märkte av ryssarnas inaktivitet samt att de sökte stridskänning med ryska styrkor för att behålla stridskontakten.

Under slutstriderna var det stort fokus på *samordning* av olika styrkor, olika anfallstätter skulle framrycka på olika ställen med understöd av artilleri. Men i detta skede tänkte man även på att prioritera artillerianvändningen till en eller ett fåtal tätter och uppnådde på så sätt en *kraftsamling*. I detta område hade finnarna genomgående ett stort tänk på *handlingsfrihet* då de hela tiden avdelade reserver som kunde sättas in som anfallsresurs där det behövdes.

De finska cheferna var i detta område på grund av den stora påfrestningen på soldaterna tvungna att ha ett fokus på att skapa *god anda* på truppen samt att det var viktigt att ända ner på soldatnivå känna tillhörighet till *målet* i striden och dess betydelse för helheten.

4.4.1 Slutsatser

Innehållsanalysen av området "Norr om Ladoga" och dess tillhörande strider där artilleriförmågan verkade visar att principen *samordning* låg i fokus. Trots finländarnas begränsande tillgång till indirekta eldsystem fanns en strävan att *samordna* de få resurser som fanns tillgängliga i syfte att ta *initiativet* eller *kraftsamla*. Indirekta eldsystem gavs tiden att förbereda sig och initierade ofta anfall genom att förbekämpa troliga fientliga ockuperade terrängavsnitt. Dock fanns det tillfällen i detta område då finländska trupper prioriterade tempo i sina anfallsrörelser och att ta *initiativet* i striden, detta skapade negativa effekter på just *samordningen* av den indirekta elden och dess möjlighet till understöd.

Stor vikt lades vid principen *säkerhet* då de genomgående försökte skapa sig en lägesbild över ryssarna med sina spaningsresurser. Dock uppenbarade sig också tillfällen där hål i lägesbilden innebar för kort tid för indirekta elden att kunna nyttjas, då de på kort avstånd kunde möta på ryssarna och fick lov att dra sig tillbaka.

En princip som också gavs stort fokus var *handlingsfrihet* då de genomgående skapade reserver vid anfallsrörelser som kunde sättas in där det behövdes.

God anda gavs på grund av den hårda miljön och de svåra striderna också stor betydelse. De finländska cheferna fick genom att agera goda förebilder för truppen försöka stärka dess moral, den stärktes även av uppsättande av tydligt *mål* som var accepterade enda ner på soldatnivån.

5. Resultat

Den slutgiltiga slutsatsen som kan dras av undersökningen är att principerna måste jobba tillsammans för att verka framgångsfrämjande, om fokus väljs att läggas på endast en eller ett fåtal principer, åsidosätts andra och detta inverkar negativt på utgången i striderna. Detta kapitel besvarar uppsatsens frågeställning samt diskuterar dess resultat.

5.1 Besvarande av frågeställning

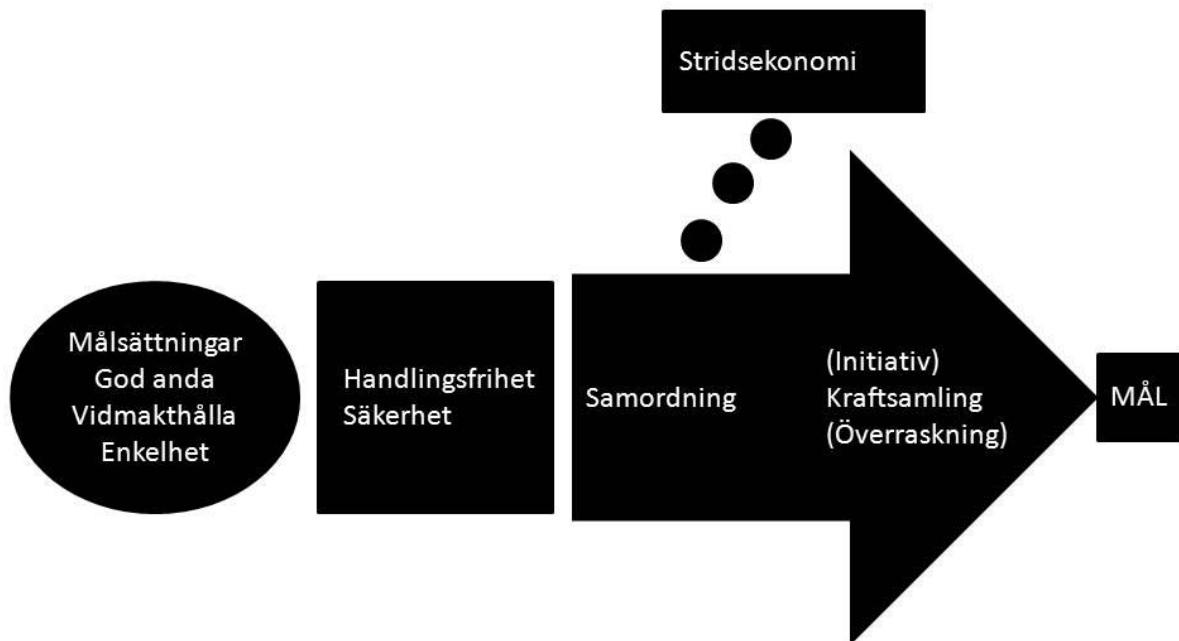
- *Vilka principer för användandet av artilleri-förmågan främjade finländska framgångar?*

God anda måste ha ett fokus i en konflikt av denna svåra karaktär, där redan miljöpåverkan ställer höga krav på soldaten. Finländska chefer genomförde detta på ett bra sätt då de genom egna handlingar var förebilder för truppen. *God anda* möjliggör att uppgifter löses på ett bra sätt och att truppen har förtroende för sina chefer och för uppgiften. Dock visar studien att då viljan att främja den *goda andan* överstiger styrkans förmåga kan den ha negativa effekter. Detta styrker att viljan att skapa *god anda* skall vara väl sammanvävd med tydliga och uppnåeliga *mål*. Under de tider som striderna var långdragna och båda parter var passiva krävdes ett tänk på att *vidmakthålla* truppens fysiska och psykiska status så att då väl striderna återupptas kan de lösa givna uppgifter. *Enkelhet* var en princip som finnarna borde ha lagt fokus på vid deras motanfall vid Mannerheim-linjen, deras vilja att gripa över för stort stycke hade negativa effekter på utgången. Istället borde deras planering präglats av *enkelhet* i syfte att lättare nå ner till alla nivåer.

Vidare strävade finländarna genomgående efter att skapa *handlingsfrihet* genom att ha reserver till striden som kunde sättas in där det behövdes. *Säkerhet* visade sig också vara viktigt dels att skapa sig en *säkerhet* i det bakre läget i form av befästningsarbeten och skydd för pjäsplatser och tillhörande ammunition, men också i syfte att kunna skapa sig en lägesbild av fiendens tänka handlingsalternativ och uppehållsplatser.

Vidare slutsatser som författaren har dragit av undersökningen är att *samordning* av indirekta eldsystem med övriga förband var en framgångsfaktor i striden. Då möjligheten fanns var det bättre att vänta på att den indirekta elden var understödsberedd än att genomföra uppdraget utan möjlighet till understöd. *Samordningen* av tillgängna resurser möjliggör sedan för att ta *initiativet* i striden, att *kraftsamla* i någon anfallsriktning men även att skapa *överraskningsmoment* i syfte att utnyttja fiendens svagheter. Dock har studien visat att för stort fokus på just *överraskningsmomentet* kombination med för högt uppsatta *mål*, utan möjlighet till *samordning* eller ett noggrant underrättelsearbete varit högst ogynnsamt för finländarna. Det har även visat sig att deras vilja att ta *initiativet* i striden har inneburit negativa effekter för möjligheten att *samordna* striderna med indirekt eld då tempot varit för högt. Detta visar att principerna måste kombineras med varandra för att vara effektivt, att plocka ut endast en eller ett par principer och lägga allt fokus på dessa kan visa sig vara negativt för utgången i striden. Principen *stridsekonomi* har visat sig extra viktigt för finländarna då deras indirekta eld-förmåga varit begränsad och haft behov av att prioriteras dit den skulle göra bäst effekt. *Stridsekonomi* kan ses som en princip som hela tiden låg i bakhuvudet under planering och genomförande av striderna då resurserna hela tiden fick lov att vägas mot vad som kunde uppnås.

Alla dessa principer skall sedan samarbeta med varandra för att uppnå det uppsatta målet. De principer som främjade finländska framgångar och dess samhörighet med varandra försöker författaren beskriva enligt figuren nedan:

Figur 3 – Principfokus

- *Stämmer de principer som verkar framgångsfrämjande överens med svenska artillerireglementets tänkta fokus idag?*

De principer som författaren har kommit fram till främjade finländska framgångar ligger delvis i paritet med det svenska artilleriets tänkta fokusering idag. Det som skiljer och kanske borde ha ett större fokus är principen *stridsekonomi*, detta just på grund av Sveriges - i likhet med den finska förmågan- tämligen kvantitativt begränsade artilleriförmåga. *Stridsekonomin* har visat sig vara en stor del av användandet av indirekt eld-funktionen då de finska styrkorna lärde sig att förlita sig på att de hade understöd och skickade in eldbegäran på de mest obetydliga fiendliga målen. Denna princip är som tidigare nämnt något som hela tiden skall ligga i chefernas åtanke och effekten skall ständigt vägas mot vad det kostar.

Vidare är *säkerhet* en princip som kanske också borde få ett mer huvudfokus dels i syfte att skapa sig en tydlig lägesbild av fiendens tänkta handlingsalternativ och uppehållsplatser men också ett eget skydd vid fasta pjäsplatser för både pjäser och ammunition.

Den *goda andan* som har visat sig vara av stor vikt för lösandet av uppgifter i en konflikt av denna karaktär är en princip som också är lite åsidosatt i artilleri-reglementet idag. Denna

princip bör ha en större plats i det tänkta huvudfokus då truppens vilja att genomföra fysiskt och psykiskt tunga uppgifter kan vara av stor vikt för utgången av striderna.

Undersökningen kan i övrigt styrka principfokus som *mål och målsättningar* som har visat sig vara viktigt för genomförandet av uppgifter i en konflikt som denna. Utan tydliga och uppnåeliga *mål* som är uppfattande på samtliga nivåer kan innebära negativa effekter för utgången av striderna. Vidare stärker även undersökningen att *handlingsfrihet* med tillgängliga resurser är av vikt för att kunna *kraftsamla* eller *övertaska* fienden i syfte att utnyttja dess svagheter.

5.2 Diskussion

Angående det att kriget som analyserats utspelade sig för över sjuttio år sedan och materiellen som användes skiljer sig mycket nu från då. Pjässystemet idag är högst välutvecklat och kan antagligen lösa uppgifter som de finska pjässystemen inte kunde lösa, dock tror författaren att liknande problem som uppstår som sambandsproblem, ammunitionsfel etc. lever kvar även idag och kommer ställa till problem även för svenskarna i en liknande konflikt som denna även om pjässystemen är välutvecklade.

Vidare kan aspekter om fiendens agerande också ifrågasättas, det känns inte troligt att en tänkt angripares agerande skulle spegla ryska styrkor i modern tid. Detta är en aspekt som kommer att spela roll i händelse om en liknande konflikt skulle drabba Sverige idag, dock tror författaren att dess miljö- och terrängpåverkan ställer lika höga krav på en angripare idag likväl som den gjorde på ryska styrkor i det finska vinterkriget.

Studiens precision gällande begränsad tillgång till litteratur som på detaljnivå beskriver den indirekta eldens användande kan ha påverkat dess resultat. Omfattande litteraturstudier har fått genomföras och empiri från många olika andrahandskällor kan ge skev bild av användandet av den indirekta elden och dess stödsystem. Vidare kan huvudkällorna som är skrivna av finska författare kanske ge en vinklad bild av verkligheten då de utgår från finska synvinklar. Ett exempel på detta kan tänkas vara principer som *god anda* där de finländska cheferna ofta målas upp till att vara hjältar som gjort heroiska insatser för att inspirera sina soldater. Tvivlar dock inte på att finska chefer var heroiska, men kanske inte i samma utsträckning som det beskrivs i litteraturen.

Vad gäller principerna som analysverktyg upplever författaren att på grund av dess generalitet och ospecifika uppbyggnad visade det sig vara svårt att använda dessa för att få precision i resultatet. Upplever att det hjälpte att bryta ner principerna i dess indikatorer för att lättare kunna överblicka empirin. Anser dock att dess syfte: att utgöra ett analysverktyg för att kunna strukturera och betrakta verkligheten uppfylls.¹²⁵ Författaren reflekterar om krigföringens principer och dess användande, författaren ser principerna som riktlinjer för striden, saker man skall ha med sig i bakhuvudet då man löser tilldelade uppgifter. Författaren tror i samhörighet med Widén och Ångström som har skrivit *militärteorins grunder* att man inte kan identifiera ett fåtal riktlinjer som väpnade styrkor ska förhålla sig till för att vinna alla

¹²⁵ Försvarsmakten, 2005, s.62

typer av krig.¹²⁶ Dock tror författaren att om man har några fåtal riktlinjer att förhålla sig till i striden, kan detta hjälpa till för chefens beslutsprocess, samt skapa struktur i planläggning inför lösandet av diverse tilldelade uppgifter.

5.3 Förslag på fortsatt forskning

På grund av att det nya svenska pjässystemet inte har testats varken i nationell eller i internationell konflikt kommer detta behöva vidare forskning i framtiden, tills dess kan vidare forskning genomföras på konflikter mer i närtid i syfte att ta till vara på de erfarenheter som dragits.

Vidare bör krigföringens principer forskas vidare på, dels i syfte att kolla dess legitimitet som analysverktyg men även i syfte att utveckla principernas definitioner samt dess samhörighet principerna emellan. Detta bekräftar också boken militärteorins grunder genom att säga att någon systematiskt empirisk undersökning för att fastställa det entydiga sambandet mellan principerna och krigs utfall inte har genomförts.¹²⁷

¹²⁶ Widén, Ångström, 2004, s.143

¹²⁷ Widén, Ångström, 2004, s.140

6. Litteratur och Källförteckning

6.1 Litteratur

Sandström, Allan, (1989) *Vinterkriget*, Uddevalla: Bohusläns Grafiska AB

Geijer, B.G.(Originalförfattare: Järvinen, Y.A) (1949) *Finsk och rysk taktik under vinterkriget, (Originaltitel: Suomalainen ja venäläinen taktikka talvisodassa)* Tammerfors: Tammerfors Handelstryckeri

Isacson, Claes-Göran (2007) *Ärans vinter, finska vinterkriget 1939-1940* Finland: WS Bookwell

Widén, Jerker och Ångström, Jan (2005) *Militärteorins grunder*, Stockholm: FMLOG ServE Sthlm C T&D

Larsson, Per(Originalförfattare: Denscombe, Martyn 1989) (2009) *Forskningshandbok – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna(Originaltitel: The good reserch guide – for small-scale research projects.)* Lund: Studentlittertur AB

Siilasvuo, HJ. (1940) *Striderna i Suomussalmi – fjärde upplagan*, Helsingfors: J. Simelii arvingarnas boktryckeri AB

6.2 Doktriner och reglementen

Försvarsmakten (2011) *Förhandsutgåva artillerireglemente artilleribataljon (Remiss)*

Försvarsmakten (2002) *Militärstrategisk doktrin*, Stockholm: Högkvarteret

Försvarsmakten (2005) *Doktrin för gemensamma operationer*, Stockholm: Högkvarteret

Försvarsmakten (2005) *Doktrin för markoperationer*, Stockholm: Högkvarteret

6.3 Uppsatser

Johansson, Nils (2006) *"David och Goliat" myt eller verklighet; En analys av finska taktiska framgångsfaktorer under vinterkriget 1939-1940* Stockholm: Försvarshögskolan CP 04-06

Lilja, Väinö (2009) *Slaget vid Suomussalmi; Om hur den finska sidan använde manövertänkande, taktiska grundprinciper och förmågor* Stockholm: Försvarshögskolan YOP 06-09

6.4 Internet

<http://www.ne.se/artilleri> 2012-04-04

<http://www.ne.se/haubits> 2012-05-26

<http://www.ne.se/granatkastare> 2012-04-04

<http://www.ne.se/faltartilleri> 2012-05-26

<http://www.ne.se/indirekt+eld> 2012-04-04

<http://www.ne.se/axiom> 2012-04-12

<http://www.ne.se/deduktiv-metod> 2012-04-12

www.annalindhbiblioteket.se/Soka/Databaser-och-amneslankar/ 2012-03-25

www.forsvarsmakten.se/sv/Materiel-och-teknik/vapen/haubits-77-B-Dumper/ 2012-05-16

www.forsvarsmakten.se/upload/dokumentfiler/Doktriner/miltarstrategisk-doktrin-2011.pdf
2012-05-26